

СХИЛЬНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ДО МАНІПУЛЯЦІЇ У СІМЕЙНИХ ВІДНОСИНАХ

Більчук О.С.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Дашенкова Н. М.
Харківський національний університет радіоелектроніки
61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел.: (057)7021-465
e-mail: oleksandra.bilchuk@nure.ua

The problem of manipulation is being studied quite actively now, which confirms its relevance. Research shows that manipulation is a fairly common form of influence in family relationships. Aspects of the manifestation of manipulative influence are diverse and complex. In most cases, stereotypes about manipulation in family relationships do not correspond to reality.

Людина є істотою соціальною і суспільство є основою виживання людини. Існування суспільства потребує методів взаємодії між його членами та взаємного впливу один на одного в рамках цієї взаємодії. Тому практично кожна людина наділена таким механізмом впливу, який робить її вразливою для позитивного або негативного стану іншої людини та суспільства.

Відомий дослідник Є.Л. Доценко визначив маніпуляцію як «вид психологічного впливу, майстерне виконання якого веде до прихованого збудження в іншої людини намірів, які не збігаються з її існуючими бажаннями» [1]. Проблема маніпуляції в такому розумінні вивчається зараз досить активно, що підтверджує актуальність даної проблеми.

Піддаючись на маніпуляції, люди прагнуть позбутися негативного впливу. В даному випадку люди не можуть переглянути ситуацію та почати діяти по-іншому. А люди, які знаходяться поряд з маніпулятором, починають звикати діяти так, як каже хтось інший або самі починають маніпулювати.

Одним з аспектів дослідження феномену маніпуляції в міжособистісних відносинах є вивчення проявів цього явища сімейних стосунках. Існує багато досліджень, присвячених цьому аспекту (наприклад, [2], [3], [4]). При цьому оскільки тема маніпуляції в сім'ї є досить популярною, існують і досить поширені стереотипні уявлення щодо цього явища. На спростування або підтвердження таких уявлень спрямовані певні дослідження.

В дослідженнях, проведених серед сімейних пар, вивчалися методи та прийом, які використовують подружжя в процесі взаємодії один з одним. Предметом таких досліджень були задоволеність шлюбом, рівень маніпуляцій, залежність один від одного тощо.

Виявляється, що всупереч стереотипним уявленням, подружжя, що знаходяться в шлюбі більше 10 років, не більш схильні до маніпуляції, ніж подружжя, шлюбний стаж яких менше 5 років.

Різниця між різними за віком сумісного проживання сім'ї проявляється в якості методів, що використовуються подружжям. На відміну від «молодих», «зрілі» подружжя частіше використовують аргументи, переконання, компліменти та ласку замість маніпуляцій. Дані, отримані Г. Г. Танасовим і О. А. Сисоевою, свідчать, що до моменту вступу в шлюб людина вже освоює маніпуляцію як спосіб впливу на партнера, і з роками схильність до її використання не змінюється [3].

Другим загальним уявленням, достовірність якого перевірялась в дослідженнях, є гендерна різниця в частоті маніпуляцій. Виявилося, що чоловіки, які одружені більше 10 років, частіше використовують маніпуляції, ніж жінки, але частіше заперечують їх. Проте, значущих статистичних відмінностей виявлено не було.

Гендерна різниця існує у виборі методів та прийомів маніпулятивного впливу. Жінки найчастіше використовують такі прийоми маніпулювання: «тиск на жалість», «гру на почутті провини» і «демонстрацію образи». Чоловіки, в свою чергу вдаються до «приховування інформації», «грі на почутті провини» і «демонстрації образи».

Отже, схильність до маніпуляцій не залежить від кількості років прожитих у шлюбі. У «молодих» подружжях рівень макіавеллізму достовірно вище у чоловіків, ніж у жінок. Уявлення про способи маніпуляції жінок і чоловіків співпадають, але, при цьому, самі «чоловічі» і «жіночі» прийоми маніпуляції суттєво різняться [4].

Таким чином, дослідження демонструють, що маніпуляція є досить частим видом впливу у сімейних відносинах. Аспекти прояву маніпулятивного впливу є різноплановими та складними. В більшості випадків стереотипні уявлення щодо маніпуляцій в сімейних відносинах не відповідають дійсності.

Перелік посилань

1. Доценко Е. Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита / Е. Л. Доценко. – М.: ЧеРо, Издательство МГУ, 1997. — 344 с.
2. Гейфман А. А. Манипуляция партнером в супружеских отношениях [Електронний ресурс] / А. А. Гейфман. – 2019. – Режим доступу: <https://moluch.ru/archive/256/58631/>.
3. Танасов Г. Г. Манипулятивное поведение в отношениях женщин и мужчин с партнером противоположного пола / Г. Г. Танасов, О. А. Сысоева. – Краснодар, 2011.
4. Исследование манипулятивного общения супругов, удовлетворенных в браке [Електронний ресурс] // Магистерская диссертация по направлению 03 03 00 «Психология». – 2014. – Режим доступу: https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/27936/1/m_th_kim_2014.pdf.